

QARABAĞDA ORQANİK KƏND TƏSƏRRÜFATININ İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİNİN EKOLOJİ ÜSTÜNLÜKLƏRİ

Vüqar Babayev, Nana Tartarəşvili, Vüsalə Əhmədli, İlkin Qasimov

AMEA-nın Torpaqşünaslıq və Aqrökimya İnstitutu

Ənənəvi kənd təsərrüfatı şəraitində torpaq istifadəçiliyi ətraf mühitə çox ciddi neqativ təsir göstərir. Bu sistemdə tətbiq olunan metodlar və istehsal üsulları əsasən yüksək məhsul almaq üçün hədəfləndiyinə görə ətraf mühitlə harmonik əlaqələrin qurulması və qorunması üçün heç bir tədbir həyata keçirilmir. Belə bir təcrübə dünya miqyasında ətraf mühitin geniş həcmli deqradasiyasına səbəb olmaqla, nəticədə torpaqların eroziyası, su mənbələrinin, torpağın və havanın çirklənməsi bionöv müxtəlifliyinin azalmasına və səhrələşməyə səbəb olmuşdur. Planetimizdə baş verən qlobal istiləşməni törədən parnik qazlarının 13%-dən çoxu ənənəvi kənd təsərrüfatının hesabına baş verir.

Bunun əksinə olaraq, orqanik kənd təsərrüfatı (OKT) sistemi torpaq istifadəçiliyinə xüsusi münasibətlə yanaşaraq, təbii ekosistemin qorunmasına, ətraf mühitin çirklənmə risklərinin azalmasına və enerji sərfiyyatına qənaət edilməsinə şərait yaradır.

Dünyada aparılan çoxillik təcrübələr göstərir ki, kənd təsərrüfatında ənənəvi istehsal üsullarından imtina edilməsi və bioloji üsulların tətbiqi torpaqların münbitliyinin artmasına və onun sağlamlaşmasına səbəb olmuşdur. Yəni torpağın qorunması və onun sağlamlaşdırılması orqanik kənd təsərrüfatının baza prinsiplərindən biridir.

Ənənəvi kənd təsərrüfatı şəraitində torpaq eroziyası nəticəsində içməli su mənbələrinin çirklənməsi və bu suların tərkibində nitratların və digər sintetik maddələrin toplanması insanların və bütün canlıların sağlamlığına ciddi ziyan vurur. OKT sistemində demək olar ki, bu proseslər baş vermir. Digər tərəfdən, təcrübələr yolu ilə təsdiq olunmuşdur ki orqanik təsərrüfatçılıq şəraitində bərpa olunmayan enerji mənbələrinə qənaət olunur və sərf olunan enerjinin miqdarı ənənəvi istehsalla müqayisədə əsasən 25%, bəzən isə 81%-ə qədər az olur.

Orqanik metodlar atmosfer havasına daxil olan karbonun adi təsərrüfatlarla müqayisədə 48-66% az olması ilə nəticələnir. Bu onunla əlaqədardır ki, orqanik təsərrüfatçılıq şəraitində torpaqda olan üzvi maddələrin yüksək miqdarı karbon birləşmələrinin atmosfer havasına daxil olmasına imkan yaratmır. Digər tərəfdən, qeyd etmək lazımdır ki, atmosfer havasına daxil olan azot dioksidlərinin 65-80%-i ənənəvi əkinçilik şəraitində baş verir və bunun nəticəsində də atmosferin ozon qatında dağılma baş verir.

OKT sistemində əkin sahələrində, arxların kənarında genetik baxımdan müxtəlif cinsli bitkilərin yayılması və onların rəngarəngliyi ətraf mühitdə bionöv müxtəlifliyinin qorunmasına şərait yaradır. Ona görə də belə ərazilərdə quşların, bitkilərin, müxtəlif torpaq qurdları və həşəratların, cücülərin populyasiyalarının sıxlığı yüksək olur.

Orqanik kənd təsərrüfatı sistemində bitkilərin xəstəlik və zərərvericilərinə qarşı mübarizədə təbiətdə yayılmış və hər bir ərazidə çoxluq təşkil edən fitonsidli bitkilərdən hazırlanmış biopreparatların tətbiqi yaxşı nəticələr verir. Bu təcrübə orqanik sektorun inkişaf etdiyi bütün ölkələrdə geniş yayılmışdır.

OKT sistemində genetik modifikasiya olunmuş bitki və heyvan məhsəli sort. növ və cinslərin tətbiqi yolverilməzdir ki, bu da hazırda dünyada geniş yayılmış qeyri-infeksiyon xəstəliklərin yayılması üçün vacib şərtidir.

Nəhayət, orqanik təsərrüfatçılığın əsas prinsiplərindən biri də heyvanların sağlamlığının və təhlükəsizliyinin qorunmasıdır. Bu məqsədlə profilaktik tədbir kimi dərman bitkilərindən hazırlanmış biopreparatların tətbiqi çox əla nəticələr verir.